

# L'APOCALIPSI DE SANT JOAN, PEL DR. SALVADOR SALADRIGUÉS, PROF. DE SDA. ESCRITURA EN EL SEMINARI DE SOLSONA

No es pot pas negar que l'Apocalipsi de Sant Joan és un dels llibres més difícils de tota la Santa Bíblia; en la seva interpretació hi ha hagut sempre gran disconformitat de parers, quasi diríem certa desorientació entre els seus comentaristes des dels primers segles als nostres dies. Encara hi ha més; la impressió que en rep el qui per primera vegada fulleja aquelles misterioses planes, i en molts indrets fins potser el qui ja està ben acostumat a la seva lectura, és ben desconcertant; les dificultats no li deixen donar un pas, li surten a cada ratlla, i li sembla que totes aquelles atrevides descripcions plenes de símbols i figures, en aparença incoherents, s'embullen i s'assalten les unes a les altres de tal manera que quasi li farien pensar si aquell llibre és el producte d'una ment febrosa i neurastènica, o si és, almenys, una compilació feta a l'atzar, de distints elements trets d'ací i d'allà sense cap mena d'aglutinant, de la qual resulta un conjunt laberíntic.

No és estrany, doncs, que l'Apocalipsi sigui tingut per molts, o com un conjunt de fantasies o pures alegories morals adaptables, mitjançant una amplíssima acomodació, a diferents fets indeterminats de la història, o com un llibre completament impenetrable, segellat encara amb tots els seus set segells, i solament destinat a les darreres generacions de la humanitat. les úniques que podran comprendre el seu contingut, i experimentaran el compliment de les seves misterioses prediccions. D'aquesta opinió ja se'n fa ressò a meitat del segle III Sant Dionís, bisbe d'Alexandria, quan diu de l'Apocalipsi: "Els pensaments en ell continguts excedeixen la meua intel·ligència, però conjecturo que hi ha en cada passatge un sentit amagat i molt admirable. Perquè, encara que jo no les entenc, no obstant sospito que en aquelles paraules s'inclou una altíssima significació; jo no judico ni mesuro aquestes coses amb el meu juí, sinó que dono la preferència a la fe, ja que les crec massa grans per poder-les comprendre" (1).

Per altra part, algunes descripcions simbòliques d'aquest llibre, en les quals es descriu figuradament els flagells que Déu envia i anirà enviant en distintes èpoques i ocasions damunt del rebels, i on no es ve a dir res més

(1) Eusebi, *H. E. VII*, xxv (PG, 20, 698).

sinó que, a fi de comptes, els bons seran premiats amb la glòria del cel, i els rebels punits amb les penes de l'infern, han estat interpretades per molts en sentit completament literal i propi, prenent-ho tot al peu de la lletra; i com que per altra banda no han obert el cor a l'esperança encoratjadora de les bellíssimes descripcions de l'Esposa de l'Anyell, de la ciutat santa l'Església, de les seves victòries, i de la Glòria del cel, han cregut que l'Apocalipsi era un llibre tètric, pessimista, ple d'amenaçes paoroses i terrorífiques.

D'aquests dos equivocadíssims conceptes de l'Apocalipsi, ço és, de la suposada incomprensió dels seus símbols i del seu fals pessimisme, en neixen el desafecte i la temença envers una obra tan admirablement concebuda, i aquelles frases tan anticientífiques com injurioses per a la mateixa: "pensament apocalíptic", "descripció apocalíptica", "estil apocalíptic" i fins "gest apocalíptic", que tantes vegades veiem usades per a designar, en qualsevol escrit, frases i descripcions i estils on l'inflament i la confusió de figures simbòliques fan consorci amb certs trets terrorífics i amenaçadors.

I, no obstant, el llibre de l'Apocalipsi, dintre de les seves dificultats, no és, no pot ésser un llibre incomprensible anant, com va, destinat a tots els homes de totes les èpoques de la humanitat; ja en el seu començament diu: "Benaurat aquell qui llegeix i escolta les paraules d'aquesta profecia, i practica allò que en ella està contingut". Tampoc no és un llibre pessimista i paorós, ans al contrari, és el llibre més conhortador de tota la Bíblia, on el Senyor s'ha volgut manifestar més dolç i benigne amb els seus servents; és tot ell un gran missatge d'esperança, és el resum i complement de l'Evangeli. En dir això no ignorem les paraules del Dr. Màxim Sant Jeroni: *Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis; laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiae* (*Ep. ad. Paulinum, PL., 22, 548*); però creiem que no són per a descoratjar a ningú; no volen dir pas que contingui tants secrets impenetrables com paraules, ni que cada mot tingui molts sentits literals, perquè això fóra dir que la Revelació de l'Apocalipsi és incomprensible i, per consegüent, completament inútil; el sant Doctor en fa un gran elogi: *laus omnis inferior est*; sols intenta manifestar amb elles que els símbols de l'Apocalipsi no s'han de pendre a la lletra i en sentit propi, com ho feien alguns judaïtzants, sinó en sentit espiritual, o sigui figuradament, tal com foren escrits.

*L'Apocalipsi, dintre de les seves dificultats, no és un llibre incomprensible. Tampoc no és un llibre pessimista i paorós.*

## ESTIL APOCALÍPTIC

La primera cosa que cal estudiar per resoldre les principals dificultats del llibre segellat de l'Apòstol Sant Joan, enviat a les set esglésies de la Província Proconsular de l'Àsia, és la seva forma i estil apocalíptics.

*Apocalipsi* és una paraula grega que vol dir *revelació* o *declaració*; tècnicament i en boca d'un autor neo-testamentari sempre significa *manifestació de Jesucrist com a Senyor i com a Jutge Suprem* (veg. I Cor. I, 7); i en realitat, aquest és el sentit que li dona Sant Joan, perquè l'argument de tots els seus amonestaments es ve a reduir en "una magnífica Parúsia de Jesucrist com Jutge de tota la humanitat". Però el que és més remarcable de la Profecia de Sant Joan és el seu estil, comú a tota una abundant literatura apocalíptica.

Avui són molts els llibres d'origen jueu i cristià que porten el nom d'Apocalipsi o que es classifiquen com a tals, i són tots aquells que pertanyen al mateix gènere literari que la Revelació de Sant Joan; aquesta obra fou la primera de portar el nom d'Apocalipsi que després fou emprat per altres escrits *posteriors* que intentaven imitar-la, o aplicat pels crítics moderns als escrits *anteriors* i *posteriors* que s'assemblaven materialment o formalment al nostre Apocalipsi tipus. Alguns d'aquests escrits són canònics i anteriors a Sant Joan, tals són: el Llibre de Daniel, les visions d'Ezequiel, algunes perícopes del Llibre de Zacarias, i el capítol 24 de l'Evangeli de Sant Mateu, i llocs paral·lels. Tots els altres són apòcrifs; d'aquests darrers, uns són anteriors al nostre Apocalipsi, com el Llibre d'Henoc, els Jubileus i els Testaments dels Patriarques, l'Assumpció de Moisès, etc.; i altres són posteriors, com el Llibre 4 d'Esdras, el més assenyat dels apòcrifs, conservat com a apèndix en la Vulgata, l'Apocalipsi d'Abraham, l'Apocalipsi de Moisès, i molts d'altres.

Tots aquests llibres s'assemblen en el fons i en la forma; *en el fons*, en quant tots tendeixen a revelar als homes esdeveniments escatològics i la Parúsia de Jesús a la fi dels segles, per tal d'enrobustir l'esperança dels bons, i omplir de temença als dolents; *i en la forma*, pel seu estil essencialment allegòric, misteriós i carregat de descripcions simbòliques, tradicionals i comunes a tota la literatura apocalíptica, portant una marcada tendència a la grandiositat, i a ferir fortament la imaginació del lector.

Aquest gènere literari tingué molta acceptació entre els jueus dels dos segles darrers abans de Jesucrist, però ja el trobem usat en el segle v, i es conservà fins al segle III de la nostra era. I si Sant Joan féu ús d'aquesta ficció literària del gènere apocalíptic per tal d'inculcar més suaument els ora-

cles divins i gravar-los amb més eficàcia, o si fou el mateix Déu qui posà davant dels seus ulls o en la seva imaginació aquelles visions pròpies d'aquell estil, és perquè el gènere apocalíptic era llavors el més apropiat a la mentalitat jueva per a inculcar idees escatològiques, i no repugnava a la mentalitat dels grecs, influenciats també per aquesta literatura.

No cal pas advertir que, malgrat els punts de contacte, majorment en l'estil, que tenen tots els llibres pertanyents al gènere apocalíptic, la distància que hi ha entre els apòcrifs i els canònics, i en el nostre cas, entre aquells i l'Apocalipsi de Sant Joan, és tan gran com la que hi ha entre el cel i la terra. Els apòcrifs són anònims, supleixen la falta de la inspiració divina mitjançant ficcions misterioses, falses i ridícules. La seva manera de dir és violenta, forçada i poc natural, i al mateix temps és freda, inflada i plena d'inutilitats. El nostre Apocalipsi no és un llibre anònim, el seu autor és ben conegut dels seus destinataris immediats, és divinament inspirat, és sublim en els seus conceptes, artista gegant en la manera de presentar-los, és profund i ple de sinceritat en el referent a la doctrina cristiana. En una paraula, l'obra de l'Apòstol Sant Joan pertany, pel seu argument i per la materialitat de la seva forma simbòlica, al gènere literari apocalíptic, però quant al seu esperit n'està molt allunyada, i supera infinitament totes les apocalipsis apòcrifes.

Mes, precisament per la gran semblança de part de la materialitat de l'estil, i pel crescut nombre de figures i símbols, comuns a totes les obres apocalíptiques, hem dit que calia estudiar la literatura apocalíptica, perquè aquesta ens dóna la clau de més de les tres quartes parts dels símbols i enigmes de Sant Joan; i això sigui dit principalment dels llibres canònics de l'Antic Testament classificats entre les obres apocalíptiques, com són els llibres d'Ezequiel, Zacarias i Daniel.

Si ens fos possible d'ultrapassar els límits estrets que ens imposa una sola conferència per un assumpte tan complex, amb la Santa Bíblia a la mà aniríem enumerant, un per un tots els llocs d'on provenen molts dels símbols de la Revelació de Sant Joan. El sol llibre de Daniel li subministra les figures de 45 passatges; una cosa semblant es pot dir dels llibres d'Ezequiel i Zacarias; també es serví, el Sant Apòstol, d'Isaïas, dels Psalms i del Pentateuc majorment de l'Èxode en les al·lusions que fa a les deu plagues d'Egipte. De la litúrgia, i de la tradició apocalíptica no bíblica i sols consignada en els llibres apòcrifs, alguns dels quals ja hem citat, procedeixen les visions celestials; els 24 ancians revestits de robes blanques rodejant el sitial de Déu; els 7 canelobres d'or, i els símbols dels números, etc., sense imitar, però, les seves puerilitats ridícules i xocants, i sense el regust de mitologies o llegendes. Alguns s'originen de la mateixa naturalesa del llenguatge figurat i tropològic propi d'un escriptor artista com era Sant Joan.

## LLIBERTAT EN L'ÚS DELS SÍMBOLS

Encara que el conèixer les fonts de quasi tots els símbols de l'Apocalipsi de Sant Joan deixi molt desembarassat el camí per a llur interpretació, el treball no està pas llest, perquè aquests símbols no tenen *en si* un sentit ben definit per la tradició apocalíptica, com el poden tenir, per exemple, les paraules d'un llenguatge, sinó que molts d'ells són com signes convencionals un xic equívocs, o com clixés ja formats, però d'una significació indeterminada, els quals en un llibre poden tenir un sentit divers del que tindrien en un altre, encara que guardant sempre alguna analogia. De consegüent, per a atènyer el sentit íntim que l'autor els dóna, és necessari fixar la significació precisa que cada símbol pren en el context, tenint ben presents les circumstàncies de lloc i temps en què visqué l'autor, l'ambient religiós, polític i social dins el qual es mogué i exposà les seves idees, la finalitat de la seva obra i quins foren els seus destinataris immediats. I així, una figura usada per Daniel, o Ezequiel, o per qualsevol altre autor de l'Antic Testament, trasplantada a l'Apocalipsi, podrà tenir, segons el context, un sentit diferent, o no serà del tot idèntic, encara que sigui redactada amb les mateixes paraules. Per exemple, els dos *olívers* del cap. 11, v. 4 de l'Apocalipsi simbolitzen els dos *testimonis* que representen les forces collectives de l'Església; i en Zacarias (4, 14) els dos *olívers* simbolitzaven Jesús i Zorobabel, l'un Suprem Sacerdot, i l'altre Cabdill d'Israel, representants els dos de tota la nació hebrea. Altres vegades passa al revés, Sant Joan dóna als símbols el mateix sentit que tenen en els altres autors canònics, però els retoca, els poleix, si m'és permès de dir-ho, i els presenta més artístics, diríem més versemblants, com es pot veure comparant els quatre *Querubins* del Llibre d'Ezequiel (1, 4-14), i els quatre *misteriosos animals*, ço és, els quatre esperits angèlics qui, en Sant Joan, envolten i sostenen el soli de Déu (4, 6-8).

Però el que és més corrent és que el Sant Autor es deslligui completament dels motllos antics, transformant els símbols tradicionals apocalíptics, donant-los un nou caire, no solament en la part material, sinó en la part formal; cap autor com ell no els havia tractat amb tanta independència; el gran Profeta cristià es mostra genial fins quan adopta formes ja usades, perquè sap posar-hi el segell de la potent originalitat del seu esperit. Així, qui hagi llegit les lamentacions del llibre d'Ezequiel (cap. 27) contra la ciutat de Tir, trobarà bellament reformada i enlairada la descripció que Sant Joan (en el cap. 18) fa dels planys sobre la ruïna de Roma. El mateix hem de dir de la descripció del Profeta Joel (cc. 1.2) sobre una plaga de llagostes; aquest profeta pinta amb llenguatge figurat i hiperbòlic una invasió real

d'aquest terrible flagell de l'Orient; Sant Joan en l'Apocalipsi (cap. 9) el copia, el dramatitza, i el converteix en llegoria moral.

En la interpretació dels símbols d'aquesta magna Profecia convé sempre tenir en compte que no s'ha pas de cercar significació a tots els detalls, perquè molts d'ells hi són només per ornar i arrodonir la figura, com passa en les paràboles; el mateix hem de dir de les hipèrboles que tant s'usen en aquest gènere apocalíptic, les quals són presentades d'una tal vivesa que llur forma de narració fa l'efecte que es tracta d'uns fets històricament reals. Això no ho podem oblidar en les visions del llibre dels set segells, de les set trompetes, i de les set copes, on els flagells allí descrits són en aparença tan grans que cada un d'ells ja destruiria tota la humanitat, i no obstant, després es suposa que aquesta continua la seva vida ordinària, rebel·lant-se contra son Déu; i allò que s'havia dit que restava enderrocat, després ho tornem a veure de nou. És cert que aquells càstigs són reals, però no són de la magnitud que pinta la hipèrbole presa en sentit propi, ni tampoc són sempre de caràcter físic, sinó moral.

#### INCONSEQÜÈNCIA APARENT

Sant Joan, ultra fer ús de la gran llibertat que li ofereix el gènere literari apocalíptic amb les seves hipèrboles i símbols, i a més de la independència amb què transforma les imatges tradicionals, a voltes sembla que no és conseqüent amb ell mateix, servint-se d'una mateixa figura per a expressar sentits d'alguna manera diferents, com per exemple: en els capítols 13 i 17. la Bèstia que puja de la mar representa l'Anticrist, l'Imperi Romà, i els seus emperadors, i fins un sol d'ells només, i determinat, probablement Neró; altres vegades és al revés, representa una sola idea mitjançant figures completament distintes; a una distància de poques pàgines canvia tot un sistema d'imatges sense deixar de referir-se a les mateixes realitats; així els flagells, fa poc esmentats, del llibre dels set segells, els de les set trompetes i els de les set copes són els mateixos, malgrat que en la seva forma visual, en la seva descripció, no s'assemblen gens.

Alguns símbols de l'Apocalipsi són tan estranys que fins costa d'imaginar-se'ls; i un pintor difícilment els podria pintar, almenys artísticament; en el cap. 5 trobem un Anyell que té set corns i set ulls per una sola testa; en el cap. 21, 16, una ciutat de 12.000 estadis d'extensió, i no és quadrada, precisament, sinó cúbica, amb tanta alçada com llargada i amplada; això fa creure que alguns símbols i escenes apocalíptiques no depenen d'una visió, sinó d'una concepció, no han estat vistos sinó pensats sota la influència de la inspiració.

A voltes, en l'Apocalipsi un sol verset conté tot un conjunt de símbols entrelaçats, els quals al primer cop d'ull sembla que es contradueixen, però en realitat es completen; en tenim un bon exemple en el verset 20 del cap 14; llegim-ne tota la perícopie, començant en el verset 14, perquè tota ella és rica en figures:

(14, 14-20.) 14. I en la visió heus aquí un núvol blanc, i sobre el núvol, assegut un *personatge* semblant al Fill de l'home, el qual portava en el seu cap una corona d'or, i en la seva mà una falç talladora.

15. Llavors un altre Àngel eixí del temple, cridant amb veu forta al qui seia sobre el núvol: "Pren la teva falç i sega, perquè és arribada l'hora de segar, puix les messes de la terra són ja seques".

16. I el qui seia sobre el núvol féu moure la seva falç per damunt de la terra, i la terra restà segada.

17. I del temple que hi ha en el cel sortí un altre Àngel, qui també portava un falçó tallador.

18. I un altre Àngel va sortir de l'altar, el qual tenia potestat sobre el foc; i va cridar amb veu forta al qui portava el falçó tallador, dient: "Pren el teu falçó tallador, i verema els raïms de la vinya de la terra, perquè ja són madurs".

19. I l'Àngel féu moure el seu falçó tallador per damunt de la terra, i va veremar la vinya de la terra, i tirà la *verema* al gran cup de la ira de Déu;

20. i la *verema* del cup fou fonyada fora de la ciutat, i del cup eixí sang que arribà fins als frens dels cavalls, per una extensió de mil sis cents estadiis.

Aquesta perícopie (14, 14-20) descriu, en dos quadros oposats, una visió anticipada del doble judici definitiu, el dels elegits i el dels malvats. Aquí ambdós judicis vénen respectivament simbolitzats per la sega i per la verema, així com també el blat es pren com símbol dels bons, i els raïms per figura dels dolents (Joel, 3, 13; Mt. 13, 39).

14. El Fill de l'home és Jesucrist qui ve a judicar amb gran pompa i majestat (veg. Mt. 24, 30).

19. Aquí convé notar un detall ben consolador per als bons cristians, i és que Jesucrist deixa per als seus Àngels la feina de castigar els malvats simbolitzats amb els raïms, mentre ell mateix és qui sega les messes de la terra, ço és, premia els elegits. El gran cup de la ira de Déu és símbol de l'infern i dels càstigs eterns dels rebels, els crims dels quals han omplert tota mesura.

20. En aquest verset trobem el susdit enllaçament de símbols; en l'Antic Testament el gran jorn del Senyor, el darrer judici ve figurat per una gran batalla que el Messias dóna contra els rebels, amb la consegüent victòria; aquesta victòria tan sagrant per als enemics ens la presenta Isaïas (63, 2,3), mitjançant la metàfora de la verema piada en el cup, i del roig most que en raja. Sant Joan usa la mateixa metàfora, amb idèntica significació, de la gran batalla definitiva del Fill de l'home contra el Drac i els seus seguidors; batalla que no és més que un símbol de la condemnaió final i eterna de tots els rebels. D'aquest cup, símbol de la batalla i dels camps on s'executa, en surt sang que arriba fins als frens dels cavalls, en una extensió de 1.600 estadiis, ço que indica la magnitud de la victòria de la cavalleria celestial (del cap. 19, 14), o sigui, quant incommensurables són les terribilíssimes penes dels condemnats en l'infern. Aquest gran cup és ben lluny de la Jerusalem celestial; això sembla que insinua la pena de dany, l'apartament de la presència de Déu. Els cups pel vi es construïen en mig de la vinya (Mt. 21, 33), però pel vi maligne i pestilencial dels malvats el cup s'ha fet fora de la vinya celestial, lluny de la ciutat de

Però tot aquest aparent desordre s'explica si es té en compte que la pensa de Sant Joan va a la idea final que li interessa tant de poder demostrar

als seus lectors; la seva preocupació és encoratjar els fidels, sense atendre gaire al valor representatiu i artístic de les imatges sensibles. Això, a nosaltres els occidentals, qui hem rebut una cultura greco-llatina, ens ve un xic de nou, ens causa mala impressió estètica, perquè la nostra formació literària i el nostre gust són uns altres; nosaltres estem acostumats a veure en el llenguatge artístic les figures versemblants, no mai cap compost monstruós; som bons deixebles d'Horaci i seguidors del seu precepte en la seva Art Poètica: "Humano capiti cervicem pictor equinam... etc."

Les alegories volem que siguin ben conseqüents, i donem a cada figura la seva significació corresponent; per a significar distints caràcters d'una persona o d'un reialme, mai no fingirem un monstre artificial compost de qualitats que puguin representar aquells distints caràcters; sinó que cercarem un símbol o figura natural que els pugui representar estèticament, o ens valdrem de figures diverses, una per cada un dels caràcters. Però la formació dels orientals-semites no era com la nostra, donaven més llibertat a la imaginació, no es preocupaven tant de produir un bon efecte literari, ni atenien tant a la proporció entre el fons i la forma; saltaven de l'un símbol a l'altre per poca analogia que aquests tinguessin amb la idea que volien manifestar; eniocaben totes les seves mirades a la idea fonamental, encara que per això haguessin de fer ús de símbols fonamentats en figures ben antiestètiques i ben monstruoses.

Malgrat aquesta heterogeneïtat en les figures apocalíptiques, els grans quadros de les visions i principals figures estan escrits amb una majestat de línees corprenent. Aquestes figures principals són els personatges del gran Drama Apocalíptic, els quals sempre estan en acció encara que es rellevin les figures secundàries; i són l'*Anyell*, que és el Redemptor Jesús; *el Drac*, que és Satanàs, la Serpent antiga del Paradís Terrenal; *la Dona vestida de Sol i coronada de dotze estrelles*, que és l'Església de Jesucrist; *les Dues Bèsties*, que representen l'Anticrist; i *Babilònia*, que és la Roma pagana i perseguidora, però en la qual són inclosos tots els poders hostils de totes les edats que s'alçaran contra l'Església.

#### LLENGUA DE L'APOCALIPSI

Desxifrats els símbols apocalíptics minva molt el nombre de dificultats de la gran Profecia de Sant Joan; en resten, però, algunes i no poc importants, que no es poden resoldre si no es coneix l'estil lingüístic del seu autor. No hi ha pas dubte que la llengua grega de l'Apocalipsi és la més abundant en solecismes i, en alguns indrets, la menys artística de tot el Nou Testament; les incorreccions d'analogia i de sintaxi, particularment les faltes de concor-



dància, donen a la llengua un color poc flexible i dur; la partícula copulativa hi abunda tant que dificulta molt la tasca del traductor; d'on resulta un estil trencat i de poca sonoritat. El canvi inesperat, en una mateixa narració, dels verbs de present a futur o a pretèrit no deixa d'ésser un inconvenient ben remarcable; aquest particular que no s'explica per raons gramaticals, té una explicació ben racional i probable en l'estat psicològic del Profeta Sant Joan; perquè allò que ens narra en el seu llibre, en *la visió*, ho tingué com present, en escriure-ho ho pensa com passat, i com a Profeta ho anuncia com futur; però un futur que ja ha començat a complir-se en el temps que escriu, i fins un xic abans, perquè les escomeses de l'Èsperit de mal, ço és de l'Anticrist, que és un dels objectes de l'Apocalipsi, ja començaren uns 30 anys abans, en la persecució neroniana. Molts defectes lingüístics tenen l'origen en l'ésser Sant Joan un *semita* de raça, qui escrivia en grec pensant en aramaic, la seva llengua nadiua, la que havia parlat durant la major part de la seva vida. Sant Joan no és sempre, com acabem de dir, un artista perfet de la llengua, però és certament un escriptor incomparablement genial per les seves concepcions sublimes en els seus símbols i comparances. Potser les incongruències estilístiques d'aquesta obra literària tan extraordinària tenen llur explicació en la falta de llibertat i de calma, en la inseguretat i continuat sobresalt en què el seu autor es veia forçat a viure en l'exili de Patmos, havent de rependre moltes vegades el seu escrit. Així ho assegura Allo, un dels millors comentaristes catòlics de l'Apocalipsi. "Aqueixa, diu, és l'obra d'un geni contrariat, al qui circumstàncies externes han obligat a donar-la a la publicitat abans de donar-li l'última mà, a publicar-la, diríem, en borrador" (2).

#### LES REPETICIONS EN L'APOCALIPSI

Quan el lector, amb l'estudi pacient de l'estil eminentment simbòlic de l'Apocalipsi, hagi anat reaccionant de la impressió caòtica causada per la seva lectura, veurà com la pensa de Sant Joan s'enlaira, traspasa les edats, i abasta tota la història de l'Església, del seu començament fins a la fi; sense que es circumscriui mai a un fet determinat; i els càstigs i els premis, tant si es prenen d'un a un, com si es prenen en conjunt, no són d'una sola època sinó de tots els temps. Però llavors encara li caldrà donar-se compte d'una irregularitat ben notable, almenys al primer cop de vista. Ens referim a las repeticions que es troben en la Profecia de Sant Joan; no ja repeticions accidentals d'algun símbol, sino repeticions més o menys sinònimes, descriptives de tot l'argument; així són les tres descripcions del capítol 12 de l'Apocalipsi, encara que una sigui més detallada que les altres; les dues seccions dels capí-

(2) Allo, *L'Apocalypse*, p. CCXII.

tols 4-11, i 12,1-21,8, també són paral·leles i en certa manera sinònimes; a més els càstigs que vénen en obrir-se el llibre dels set segells, els flagells de les set trompetes, i els de les set copes són sempre els mateixos. A què obeeixen aquestes repeticions? Alguns crítics racionalistes, basats en això, pretenen demostrar que l'Apocalipsi de Sant Joan és una compilació de diferents elements apocalíptics ajuntats sense cap relació entre ells, i amb tota manca d'unitat i de pla. Nosaltres, que hem vist la magnífica visual de tota l'Apocalipsi, direm que les repeticions provenen precisament de la magnitud del mateix pla i dels altíssims conceptes que Sant Joan, per ordenació divina, ha de revelar a l'Església. No ens presenta mai d'un sol cop tota la seva pensa, no ho fa mai amb una sola visió; primer l'anuncia, després la descriu breument, per tornar-ho a fer després amb més detalls. Sant Pau, arravatat fins al tercer cel, va sentir misteris tan inefabls que no els pogué dir sinó d'una manera eminentment negativa. Sant Joan també és arravatat, mitjançant visions altíssimes, a les regions dels decrets inescrutables de Déu; aquí, de la mateixa manera que en Sant Pau, ni els ulls de l'home podran veure, ni les seves orelles oir, ni la seva ment comprendre, i molt menys la seva llengua podrà expressar els conceptes que Déu li ha revelat; però com que Sant Joan ha rebut l'ordre de comunicar aquelles grans revelacions als homes i per altra part, coneix que no es pot servir d'un llenguatge en sentit propi, perquè fóra inútil, es valdrà de comparances que només tindran una llunyana analogia amb ço que ell descobrí en les visions misterioses; veurà que no manifesta amb elles tot el seu pensament, i tornarà una i altra vegada a manifestar-nos la mateixa idea mitjançant altres comparances i símbols.

També podríem dir que aquestes repeticions són com les espirals del vol que fa l'àguila de Patmos enlairada en les regions dels misteris divins. A voltes, nosaltres, no la podem seguir amb la vista, sembla que la perdem allà en l'espai; per això ella, majestuosa, torna a fer el mateix cercle i el repeteix més vegades, talment com aquella àguila del Càntic de Moïses: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans* (Deut. 32, 11).

Per consegüent no hi ha falta d'unitat en l'Apocalipsi, ans al contrari, hi trobem la unitat més còmprensora; és cert que algunes descripcions són molt diverses entre elles mateixes, però són diferents actes d'un mateix drama, són distintes visions quant al decorat i als personatges secundaris, però en el fons i en la realitat la visió és única.

#### AMBIENT HISTÒRIC EN APARÈIXER L'APOCALIPSI; LA SEVA FINALITAT

Vers la fi del segle primer de l'era cristiana, en l'horitzó de l'Església naixent es formava una formidable tempesta més paorosa que la que havia descarregat furient en les persecucions de Neró. D'ençà d'aquest empera-

dor, l'univers s'havia declarat enemic formal de l'Èvangeli; Sant Pere i Sant Pau havien estat martiritzats, i tot feia preveure que aquella persecució, violent com fou, només havia estat *el començament del dolor*; els cristians fins ara eren perseguits com suposats incendiàries de Roma; amb tot i això, ja havia caigut damunt seu el qualificatiu d'*enemics del gènere humà*. Entre l'existència de l'Església cristiana, del Regne de Déu sobre la terra, i l'Imperi Romà semidivinitzat, amb els seus emperadors qui amb pretensió blasfemà s'atribuïen títols sols propis de la Divinitat, la topada no es podia fer esperar gaire. Aquests mals s'accentuaven més en la Província Proconsular de l'Àsia Menor, on el cristianisme estava més estès, el culte imperial més desplegat, i la idolatria amb més puixança. Sant Joan, l'únic Apòstol supervivent, a causa de la seva fe cristiana havia estat deportat a l'illa de Patmos per manament de l'emperador Domicià. Ultra aquestes greus contrarietats externes n'hi havia d'altres d'internes; els errors dels agnòstics i les heretgies dels nicolaïtes havien començat a minar aquelles esglésies, i els novellament convertits no estaven pas gaire fermes ni en la seva doctrina ni en la seva conducta, com ens consta per les cartes de Sant Pau. No ens hem d'admirar si aquells fidels, envoltats de tants perills, amb la temença de la persecució que s'apropava, amb els afalacs de les pomposes festes sensuais dels gentils, i no avesats, com ho estem nosaltres, a veure les contínues victòries que l'Església aconsegueix sempre de tots els seus enemics, tant interns com externs, decaiguts d'ànim, comencessin de dubtar de la promesa de l'auxili diví: *Et portae inferi non praevallebunt adversus eam*. En aquestes circumstàncies tan crítiques, allà vers l'any 94 de la nostra era, quan l'espantosa persecució de Domicià estava a punt d'esclatar per tot l'Imperi, és quan l'Apòstol Sant Joan, des del seu exili, fa ressonar la seva veu de Profeta, envia la seva Apocalipsi a les set Esglésies de l'Àsia Proconsular, i per mitjà d'elles a tota la Cristiandat, per tal de redreçar els fidels, per encoratjar-los a tota mena de lluites internes i externes, amb la promesa de la *nova vinguda* del Redemptor, amb les victòries que la Ciutat de Déu-l'Església Santa reportarà en tot el transcurs dels segles sobre la Ciutat del Diable encarnació de totes les forces històriques del mal, començant amb la ruïna de l'Imperi Romà, primer i actual perseguidor formidable de l'Església, i pres per Sant Joan com tipus i representant de tots els altres poders hostils, i acabant amb el triomf magnífic i esclatant de l'Església allà a la fi dels segles.

#### ARGUMENT DE L'APOCALIPSI

Del que acabem de dir es dedueix, segons el nostre parer, que l'argument del grandió drama de l'Apocalipsi de Sant Joan no es redueix a la història de l'Església durant les persecucions romanes, tampoc no és la descrip-

ció exclusiva dels darrers combats i victòries que reportarà l'Església contra l'Anticrist allà a la fi del món, sinó que, sense determinar èpoques ni reialmes, abraça d'una manera general la sort de l'Església oposada a la del món, o sigui, totes les seves victòries de tots els temps, des de la seva fundació fins a la fi dels segles, en les aferrissades lluites contra l'esperit del mal, finalitzant amb el més complet triomf de Jesucrist i de la seva Esposa benaurada l'Església, sobre l'Anticrist allà en el jorn definitiu del darrer judici, amb la implantació del seu reialme absolut i etern sobre totes les criatures, i amb les solemníssimes noces que l'Anyell immaculat celebrarà amb la seva Esposa la Jerusalem celestial, per tal d'acoblar-la en el cel i regalar-la eternalment amb la seva dolcíssima presència.

És per això que l'Apocalipsi és com un magnífic cant triomfal i nupcial a Jesucrist, el qual celebra les noces amb la seva Esposa l'Església, després d'haver completament abatut per sempre a tots els seus enemics.

És cert que la Gran Profecia de Sant Joan anuncia un sens nombre de combats sagnants; no es pot negar que projecta una singular i funesta llum damunt d'aquelles malvestats amb les quals, durant tres segles, l'Imperi Romà volia esborrar de la terra l'Església naixent; però des d'un principi ja promet la victòria als qui siguin esforçats. L'Anyell immolat per nosaltres, el Redemptor, és qui lluita contra el Drac; aquest, l'enemic formidable de l'Església, ha estat llençat del cel a la terra; ple d'impotència, s'alçarà amb els seus seguidors, ço és, amb tots els poders enemics del cristianisme, començant amb l'Imperi Romà; amb aquest motiu Déu enviarà flagells sobre la terra; però res no han de témer els elegits, perquè en llurs fronts porten escrit el nom de Déu per tal de no sucumbir en la lluita. Encara que pateixin persecucions, els mals, per ells, seran transitoris i materials; als malvats, ultra els càstigs materials que Déu els enviarà repetides vegades, se'ls reserva *la mort segona*, ço és, la condemnaió eterna. L'únic que han de témer els fidels és el deixar-se seduir de l'Esperit del mal i adorar la Bèstia. Però l'Anyell immaculat els dóna coratge, els avisa, els assenyala els perills, els pinta la sort malaurada dels rebels a la seva doctrina, i l'estany de sofre i foc on són turmentats els grans enemics de l'Església, tals com la Ciutat Dolenta-Babilònia, la Doble-Bèstia-Anticrist, i el Drac. I els posa a la vista la perspectiva radiant, enlluernadora i magníficament de la Nova Jerusalem, l'Església cristiana en el seu estat triomfal i gloriós dalt del cel, plena de joia i de pau incommovible, on no hi haurà mai més ni penes i llàgrimes ni cap lament, on no hi haurà més cap rebel·lió, perquè el regne de la mort ja haurà passat; tot serà felicitat. I per finalitzar amb paraules de Sant Joan: "No hi haurà més nit, ni tindran necessitat de llum de llumenera, ni de llum del sol, perquè el Senyor Déu els il·luminarà, i regnaran pels segles dels segles".

## ESCLARIMENT D'AQUESTA QÜESTIÓ

Un bon esclariment de tota aquesta qüestió tan capital el tenim en la lectura i estudi d'algunes perícopes dels capítols 13 i 21 de l'Apocalipsi, amb les corresponents notes explicatives; en el cap. 13 trobarem el punt més dificultós d'aquest llibre profètic, i veurem com no és incomprendible; el cap. 21 ens farà veure com la gran Profecia de Sant Joan és altament consoladora i plena d'optimismes.

Ensems aquests dos capítols serviran d'espècimen o mostra de la nostra versió del Nou Testament.

(13, 1-5, 11-13, 16-18.) 1. Llavors vaig veure pujar del mar una bèstia que tenia set caps i deu corns, i damunt els seus corns deu diademes, i sobre els seus caps, *escrits* noms de blasfèmia.

2. I aquesta bèstia que jo vaig veure, era semblant a una pantera, els seus peus eren com els d'un ós, i la seva boca com la boca d'un lleó. I el drac li donà la seva força i una gran autoritat.

3. I vaig veure un dels seus caps com ferit de mort, mes aquesta ferida mortal fou guarida.

4. I tota la terra encisada se n'anà darrera de la bèstia. I es prosternaren davant el drac qui havia donat el poder a la bèstia; i també adoraren la bèstia, dient: "Qui és semblant a la bèstia? i qui podrà lluitar amb ella?"

5. I li fou donada una boca plena de paraules superbes, i de blasfèmies; i se li concedí facultat d'obrar durant quaranta dos mesos.

La bèstia del verset 1, com també la del v. 11, simbolitzen l'Anticrist, collectivitat històrica i continua que ja ha començat a obrar quan Sant Joan escriu, la qual encarna totes les forces del mal, prepara la vinguda de l'Anticrist personal, i està personificada en l'Imperi Romà, primer perseguidor formidable de l'Església naixent, i pres per Sant Joan com tipus de tots els perseguidors que tindrà l'Església fins a la fi dels segles. Per tant, allò que immediatament ens pinta amb aquestes dues bèsties és l'Imperi Romà amb les seves dues formalitats de força i astúcia posades al servei de l'Esperit de mal contra l'Església. Però la pensa no es limita a aquell Imperi, sinó que en ell veu totes les persecucions de tots els temps.

1. La bèstia puja de la mar, ço és, de l'abisme de l'infern, instigada per Satanàs. Pel qui parla des de l'illa de Patmos, la mar també pot significar l'Occident, d'on veu venir la bèstia, o sigui el poder polític de Roma, amb totes les seves malvestats. Els set caps figuren els emperadors representants de l'Imperi, i els deu corns coronats són els reialmes dels bàrbars, successors de l'Imperi Romà (veg. c. 17); i els noms de blasfèmia escrits en els caps són els títols i denominacions de *summus, divus, augustus*, etc., propis de la Divinitat i que els emperadors s'aplicaven a ells mateixos. *Divus Augustus*, etc. (veg. 2 Thess. 2, 4).

2-4. La bèstia Anticrist era un compost monstuós, i tenia juntes les qualitats més ferotges; era sanguinària com la pantera, forçada com l'ós, i superba com el lleó; viva pintura del poder polític de Roma. El drac li donà la seva força, i el seu soli (com porta el text grec), i la seva gran potència; perquè Satanàs és qui inspirà a l'Imperi Romà, el seu vassall, tanta ràbia contra els cristians i li donà tant de poder. Mes aquest poder i autoritat són ben febles, i el soli és un soli de burla; perquè són donats a la bèstia, ço és, a l'Imperi Romà, i a tots els poders futurs que l'imitaran, pel Drac-Satanàs, príncep destronat i caigut. Per això es diu en el verset 3 que la bèstia estava ferida de mort.

5. En dir que li fou donada una boca plena de paraules superbes i de blasfèmies significa que el drac, per permissió de Déu, inspirà a la Bèstia-Anticrist, representada per la

11. I vaig veure una altra bèstia que pujava de la terra, i tenia dos corns semblants als d'un anyell, però parlava com el drac.

12. I exercitava tot el poder de la primera bèstia en sa presència: i féu de manera que la terra i els seus habitants adressin la primera bèstia, la ferida mortal de la qual havia estat guarida.

13. I obrà grans prodigis, fins a fer baixar foc del cel a la terra en presència dels homes.

16. I ella farà que tots, els petits i els grans, els rics i els pobres, els lliures i els esclaus portin una marca impresa en llur mà dreta o en llurs fronts,

17. i que ningú no pugui comprar o vendre, sinó aquell qui porta impresa la marca, o el nom de la bèstia, o la xifra del seu nom.

18. Aquí està el saber. Qui té intel·ligència, que computi la xifra de la bèstia. Perquè és xifra que significa un home, i la seva xifra és sis cents seixanta sis.

Roma pagana, tot un llenguatge blasfem oposat a la veritable Divinitat, per tal de defensar els falsos déus, i el pretensió i blasfem culte de latria que els emperadors romans s'irrogaven.

11. La segona bèstia simbolitza l'astúcia i falsa ciència mundana de l'Anticrist representat per l'Imperi Romà perseguidor. Tots els seus aires són d'innocència i de pau, i sembla del tot oposada a la primera bèstia; puja de la terra, ço és, d'un lloc de quietud, mentre que la primera pujava de la mar, emblema d'agitació; té totes les semblances d'un anyell. Allò que no ha pogut aconseguir amb l'espasa sanguinària ho vol obtenir amb la convenció, amb la filosofia pagana, amb la defensa de les doctrines dels seus ídols i amb l'oposició científica que fa a la doctrina de l'Evangeli. Però és fàcil conèixer-la, perquè parla com el drac.

12-13. La mentalitat pagana, els filòsofs i els sacerdots dels ídols tenien la força rebuda del mateix Imperi, i ells, ensems, feien que els homes adressin la primera bèstia, ço és, feien donar culte als emperadors, i a la mateixa Roma, com si fossin divinitats — *Dea Roma, Divus Augustus* —. El culte als emperadors i a llurs estàtues va venir a resumir tot el sistema religiós del paganisme romà.

16. La marca de la bèstia en el front pot ésser la fama pública que els adoradors de la *Bèstia-Cèsar* tenen com a tals, o els certificats que els apòstates rebien durant les persecucions, on constava oficialment llur qualitat de servidors del culte imperial.

17. Només gaudiran del dret de ciutadania els qui segueixin la doctrina oposada a la de Jesucrist. Durant les persecucions romanes, sobretot en les darreres, s'arribà a prohibir als cristians els drets més sagrats de l'home, com ens diu Lactanci. La marca de la bèstia, el nom i la xifra del seu nom volen dir sempre el mateix, o sigui el nom de la bèstia.

18. Per raons de prudència, pel perill que podia seguir-se als cristians de revelar clarament el nom de la bèstia, Sant Joan es val per a manifestar-lo d'una xifra, procediment molt usat entre els orientals, nomenat *gematria*, basat en el valor numèric que tenen totes les lletres dels alfabetes antics, en particular l'hebreu i el grec. La suma total del valor numèric de les lletres que venien a formar un nom qualsevol era la xifra que designava aquell nom. Com que són infinits els noms que poden donar la mateixa xifra, solament els coneixedors de totes les circumstàncies podien endevinar el nom ocult en la xifra; i en el nostre cas, l'ús corrent de la *gematria*, el crit d'atenció que dona Sant Joan, tot el context del cap. 13, i una possible aclaració oral d'aquest nom, que es transmetria juntament amb l'escrit, feren que els primers destinataris de l'Apocalipsi entenguessin fàcilment allò que per a nosaltres és un enigma.

La xifra 666 ha estat i és el turment dels exegetes. Tots hi han vist sempre simbolitzat l'Anticrist, collectivitat que encarna totes les forces del mal; però en tractar d'identificar-lo, en assenyalant el subjecte o l'entitat que el personifica, les interpretacions són incomputables, moltes evidentment equivocades, i fins tendencioses, sobretot entre els protestants extremats. Amb tot i això pot ben dir-se tradicional la tendència de veure-hi l'Imperi Romà, o el conjunt de tots els seus emperadors perseguidors del cristianisme, com tipus i encarnació de tots els futurs perseguidors de l'Església; i aquests mateixos emperadors figurats per un de sol, l'iniciador de les grans persecucions, de qui els altres han heretat tota la malícia i han imitat el seu cruel i despòtic procedir.

21, 1-27. *La Nova Jerusalem i la glòria dels elegits.* — 1. I vaig veure un cel nou, i una terra nova. Perquè el primer cel i la primera terra desaparegueren, i el mar ja no existeix.

2. I jo, Joan, vaig veure la ciutat santa, la nova Jerusalem que procedent de Déu davallava del cel, preparada com esposa abillada per al seu espòs.

3. I vaig sentir una veu forta sortida del soli, que deia: "Heus aquí el tabernacle de Déu entremig dels homes, i el Senyor habitarà amb ells. I ells seran el seu poble, i el mateix Déu, entremig d'ells serà llur Déu,

4. i Déu eixugarà totes les llàgrimes de llurs ulls; i ja no hi haurà més ni mort, ni plor, ni lament, ni hi haurà més dolor perquè tot allò d'abans ja ha passat. I aquell qui seia en el soli digué: "Heus aquí que jo renovo totes les coses".

5. I a mi em digué: "Escriu perquè aquestes paraules són fidelíssimes i veritables".

6. I encara em digué: "Ja està fet. Jo sóc l'alfa i l'omega, el principi i la fi. Al qui té set jo li donaré beure de la font de la vida, gratuïtament".

7. El qui venci posseirà aquestes coses, i jo li seré Déu, i ell em serà fill.

8. Mes quant als perosos i incrèduls i abominables i homicides i deshonestos i encantadors i idòlatres, i quant a tots els mentiders, llur sort serà en l'estany ardent de foc i sofre; que és la mort segona.

9. I vingué un dels set àngels qui tenien les set copas plenes de les set darreres

L'emperador seria קסר נרון = Qesar Nerón = Cesar Neron: 100 = ק; 60 = ם;

200 = ך; 50 = ן; 200 = ך; 6 = ך; 50 = ן; = 666. I així el present emperador Domicià, i els qui vindran després, i tots els futurs perseguïdors fins a la f dels segles, són altres Nerons. I en això estava la intel·ligència, en saber veure en Neró l'actual i crueïssim Domicià i els seus successors. Demés, en llenguatge apocalíptic, tant del nostre Apocalipsi com dels apòcrifs, el número set, que tant hi abunda, és sempre número que indica plenitud, perfecció. El número 8 indica quantitat infinita; i així Jesús és assenyalat amb la triplicada xifra que ultrapassa la xifra 7, o sigui 888 (Escrits Sibillians), ço és, el perfectíssim. L'Anticrist, al contrari, és assenyalat amb la xifra 6 que no arriba a la xifra perfecta 7; i encara triplicada, 666, com si diguéssim l'imperfectíssim.

El millor comentari del capítol 13, que acabem de veure, és la lectura del cap. 17 amb les seves notes explicatives, les quals, amb moltíssim de gust posariem aquí si no tinguéssim la temença d'ultrapassar els límits d'una senzilla conferència.

1-2. En el cap. anterior (c. 20) ens ha descrit Sant Joan, breument i amb paraula enèrgica i espantosa, les penes dels condemnats. Però ara s'entreté amb immensa joia a descriure la glòria dels elegits. La Nova Jerusalem, la ciutat santa, per oposició a la ciutat dolenta (cap. 17, 1), és l'Església gloriosa i immaculada, composta de tots els que s'han fet dignes d'ésser entre els escollits. Procedia de Déu i davallava del cel, perquè la santedat de l'Església i la dels escollits és fruit de la gràcia santificant de Déu Nostre Senyor.

3. La visió beatífica dels elegits, en el cel, és figurada, fent al·lusió al tabernacle de Javeh plantat en mig del poble d'Israel allà en el desert, com el temple de la nova Jerusalem, on habita la Divinitat, on hi són també entrats els benaurats.

5-8. En aquest epíleg, Jesucrist, per mitjà de Sant Joan, ens presenta la síntesi de la Redempció, promentent la salvació al qui verament la desitja, i amenaçant amb les penes eternes als rebels. L'aigua de la vida que Jesucrist dona al qui té set, és la gràcia santificant. Els perososos són els qui no volen suportar els treballs que imposa la conquesta de la virtut. Els mentiders són els sembradors de falses doctrines. La mort segona és la mort eterna, la primera és la mort natural.

La magnífica descripció simbòlica que Sant Joan fa de la Nova Jerusalem, vista breument fa poc, en si és l'Església triomfant i gloriosa en el cel després del judici final, si bé indirectament també ens pinta l'Església militant en la seva part interna. El Sant Apòstol, amb la descripció profètica de la futura Església gloriosa, intenta encoratjar els fidels de l'Església militant a ésser constants en la fe.

- plagues, i em parlà, dient: "Vina, que et faré veure la núvia, l'esposa de l'Anyell".
10. I se m'emportà, en esperit, a una muntanya gran i alta, i em mostrà la ciutat santa de Jerusalem que procedent de Déu davallava del cel,
11. la qual tenia la claredat de Déu; la seva resplendor era semblant a una pedra fina, com una pedra de jaspi.
12. I tenia una muralla gran i alta, amb dotze portes; i a les portes dotze Àngels, i rètols escrits, que són els noms de les dotze tribus d'Israel.
13. A la banda d'Orient tres portes; al Nord tres portes; al Migdia tres portes, i a l'Occident tres portes.
14. I la muralla de la ciutat tenia dotze fonaments, i en ells els dotze noms dels dotze Apòstols de l'Anyell.
15. I el qui amb mi parlava tenia una mida, una canya d'or, a fi d'anidar la ciutat i les seves portes i la muralla.
16. La ciutat és quadrangular, tenint tant de llargada com d'amplada. I va amidar la ciutat amb la canya d'or, *irobant-li* dotze mil estadis; essent iguals la seva llargada, la seva alçada i la seva amplada.
17. També amidà la seva muralla que era de cent quaranta quatre colzes, mida d'home, com era la de l'Àngel.
18. I el material de la muralla era de pedra de jaspi, mes la pròpia ciutat era d'un or pur semblant al vidre sense taca.
19. Els fonaments de la muralla de la ciutat estaven ornats amb tota mena de pedres precioses.
20. El primer fonament era de jaspi, el segon de safir, el tercer de calcedònia, el quart de maragda, el cinquè de sardònic, el sisè de sardònia, el setè de crisòlit, el vuitè de beril, el novè de topazi, el desè de crisopazi, l'onzè de jacint, el dotzè d'ametista.
21. I les dotze portes eren dotze perles, i cada una de les portes era d'una sola perla; i els carrers de la ciutat eren d'or puríssim, com el vidre transparent.
- 9-10. L'antitesi entre la Nova Jerusalem i Babilònia (cap. 17, 1-3), és ben notable fins en els detalls. Les dues ciutats són mostrades a Sant Joan, per un Àngel de les set copes; la primera ciutat també és la núvia verge, i ensems esposa immaculada de l'Anyell (veg. cap. 19); la segona ciutat és una meretriu; la primera és bastida damunt una muntanya, en la muntanya simbòlica de Sion, com en una fortalesa inexpugnable (veg. cap. 14); la segona s'alça en un desert indefens i desmarxada.
11. *La claredat o glòria* de Déu es manifesta en la Jerusalem celestial, com es manifestava en l'antic Tabernacle, i en el Temple de Salomó, però sense vels, sense boirines.
- 12-14. L'Església Catòlica és l'Israel espiritual (veg. cap. 7); per això en les dotze portes de la simbòlica ciutat hi ha escrits els noms de les dotze tribus d'Israel; la disposició de les portes, posades als quatre vents indiquen la universalitat o *catolicitat*, i els fonaments simbolitzen l'autoritat i doctrina dels Apòstols; els rètols amb els noms dels Apòstols indiquen l'*apostolicitat*.
- 15-16. 12.000 estadis fan 2.200 quilòmetres; tant si aquesta longitud és la d'un sol costat, com si és la de tot el circuit, sempre resulten uns límits sols aplicables a una ciutat ideal i simbòlica. Sembla que és representada perfectament cúbica; però, o és sols un símbol pres de la forma també cúbica del Sancta Sanctorum del Tabernacle d'Israel i del Temple de Salomó, lloc de les manifestacions divines, per a significar que tota la ciutat celestial serà com un immens Sancta Sanctorum, on Déu es manifestarà als elegits sense enigmes, cara a cara, o, com sembla més probable, l'alçada es comença a midar des del peu de la muntanya de Sion, damunt la qual s'aixeca la ciutat.
- 17-18. Tinguem present com era preat pels antics el vidre, i el cristall (veg. cap. 4).
- 19-21. Molts d'aquests dotze noms tenen una significació diferent dels noms actuals de pedres precioses.



22. Mes en ella no hi vaig veure cap temple. Perquè el Senyor Déu Omnipotent, i l'Anyell en són el seu temple.

23. La ciutat no necessita del sol, ni de la lluna, que resplendeixin en ella, perquè la resplendor de Déu la té il·luminada, i l'Anyell és la seva llumenera.

24. I amb la seva llum caminaran les nacions, i els reis de la terra hi aportaran llur glòria i llur honor.

25. I les seves portes no es tancaran en *tot* el dia; perquè allí ja no hi haurà pas nit.

26. I a ella s'aportarà la glòria i l'honor de les nacions.

27. Mes no hi entrarà res contaminat, ni el qui comet l'abominació i la mentida, sinó solament els qui han estat inscrits en el llibre de la vida de l'Anyell.

22. Sant Joan en la Jerusalem celestial no hi va veure cap temple, com hi havia en la Jerusalem de la terra, perquè tota ella és un temple.

25. Les portes del cel no es tancaran mai, perquè mai no hi haurà nit. Amb això, tot al·ludint a l'antic ús de tancar de nit els portals de les ciutats, simbolitza la pau i la seguretat en la glòria celestial; indirectament també es parla de la pau de l'Església militant aquí en la terra, però en la seva part interna.

#### BREU SÍNTESE DE L'APOCALIPSI

L'Apocalipsi, pròpiament parlant, no és un llibre doctrinal, la doctrina ja la suposa coneguda; el seu objecte principal és, com ja hem dit, exhortar els fidels a la paciència, encoratjar-los a les lluites i omplir-los d'esperança en la victòria final, instruint-los ensems, i prevenint-los contra tota sorpresa, descobrint la tàctica astuta de l'enemic; l'enemic principal, per Sant Joan, no són pas els mals materials, són els mals morals, els perills d'apostasia que correran molts fidels. Encara que la descripció de l'Anticrist llenci sinistra llum damunt l'Imperi Romà, és perquè el seu autor veu en aquell Imperi l'enemic perillósissim, el més irreductible a la doctrina de Jesucrist; per aquesta causa detalla molt més les persecucions romanes que no pas les que aniran venint amb el pas dels segles, perquè aquelles eren d'un interès més actual per als primers cristians, i també perquè Sant Joan les prenia com a tipus de les persecucions futures.

#### CONCLUSIÓ

A ningú no ha de fer estrany que Sant Joan doni un to tan magnífic i pompós al seu Apocalipsi, tan divers del to dels altres llibres del Nou Testament, i sobretot, tan diferent de l'estil de l'Evangeli; perquè en l'Evangeli es predica l'adveniment de Jesús en la humilitat, en el misteri i en la dolçor, mentre que l'Apocalipsi descriu els destins de la humanitat tota, les grans lluites horribles contra les potestats infernals, el triomf final del Messias i l'anorreament total de Satanàs i dels seus seguidors.

Tal fou l'encoratjador missatge que l'Apòstol Sant Joan adreçà a les esglésies de l'Àsia Menor, als darrers anys del primer segle, al moment angunios en què totes les forces hostils mancomunades anaven a conjurar-se per a esborrar el cristianisme naixent, de damunt de la terra. L'Apocalipsi no és, no, un escrit pessimista i paorós; ans al contrari, és la veu que s'alça potent i esperançadora en mig d'un huracà de persecucions; és el llibre més consolador i genial de tota la Santa Bíblia.